

ዳግማዊ ምኒልክ

Emperor Menelik II of Ethiopia

ም ኒ ል ከ

ጀግንነትና የአዋቂ ሰው ሥራ ታሪክ
የዘመናዊ ፖለቲካ አሠራር አጀማማር በኢትዮጵያ

*

ዜናው ተናፍሶ ወሬው ዓለምን አዳርሶ ጥቁሩንም ነጩንም ቀዩንም ፍጡር ከዚያም ራቅ ብለው የሚኖሩትንም ቢጫውንም ሕዝብ ያኔ ከነበሩት ከእነኚቶቻቸው ያስደነገጠው አንድ ነገር ቢኖር አደዋ ነው።

ትንሽ ቆይቶም ዜናው በቅኝ ግዛት መዳፍ ሥር ነጻነታቸውን ተገፊው የሚኖሩትን ያኔ „ባሪያዎች“ ተብለው የተናቁትን ሕዝቦች የልብ ልብ ሰጥቶ ለመጀመሪያ ጊዜ ያስደሰተው በሁዋላም እንደምናነበው የታሪክ ጸሓፊዎችንም በብዙ ቦታ በጣም ያስገረመው የአደዋ ጦርነት፣ የተጀመረው በየካቲት 23 የቅዱስ ጊዮርጊስ ቀን 1888 ዓ.ም. ከጠዋቱ በኢትዮጵያ ሰዓት አቆጣጠር በአሥራ አንድ ሰዓት ላይ ነው። በዚህ በትክክል በሰንት ሰዓት በሚለው ጥያቄ ላይ የተለያዩ ግምቶችና ማስረጃዎች -ከተለያዩ ሰዎች ይቀርባሉ።

በአንድ በኩል ...ጦርና ጋሻ አንካሴና ጎራዴ፣ውጅግራ ጠበንጃና ምንሽር የያዙ ብሎኮና ነጠላ በርኖስና ካባ የደረቡ በባዶ እግራቸው የሚሄዱ ሰዎች ተሰልፈዋል። በሌላ በኩል ...ይህን ያህል ሺህ ወታደሮች መድፍና መትረየስ ቦንብና ዘመናዊ ጠበንጃ ሽጉጥና ሴንጢ ይዘው ታጥቀው በጥይት ሊቆሉአቸው መለዩ ኮፊያቸውን አድርገው ተደርድረው መሸገው ቆመዋል ።

አውላላ ሜዳ ላይ ሁለቱ ጦሮች ቢጋጠሙ አሸናፊው ማን እንደሚሆን ለማንም ሰው ግልጽ ነው።ይህንኑ ተማምነው ነው ጣሊያኖች አገር አቋርጠው ባህር ተሻግረው

ድንበር ጥሰው አድዋ ድረስ ዘልቀው ገብተው እዚያ አንደኛው ኮረብታ ላይ ለቀናት ለወራት የመሸጉት።

ገና በጥዋቱ ጦርነቱ ከመጀመሩ ጥቂት ደቂቃ በፊት አንድ መሥፍን የጦር ልብሱን እንደለበሰ አረፋ ከሚያድቅፈው ከነጩ ፈረሱ ላይ ዘሎ ወርዶ በጥድፈያና በኩራት እርምጃ የቤተክርስቲያኑን በር በርግዶ ሁለት እና ሦስት ጊዜ ዝቅ ብሎ ከተሳለመና ከአከተበ በሁዋላ በአራት ቢበዛ በአምስት ጋሻ ጃግሬዎቹ ታጅቦ ቀጥ ብሎ በቀጥታ ንጉሱ ወደ ተቀመጡበት ወንበር ዘልቆ ይራመዳል።

በዚያች ደቂቃ አጼ ምኒልክ ከሌሎቹ የተወሰኑ መኳንንቶቻቸውና መሣፍንቶቻቸው ጋር አንድ ላይ ሁነው አስቀድሰው ሥጋ ወደሙ ተቀብለው በሕልና ጸሎት አምላካቸውን ለመጨረሻ ጊዜ የሚማጸኑበት ደቂቃ ላይ ነበሩ።

ያ ነብር መስሎ ዘሎ ከእነ ክብር ልብሱ መቅደሱ ድረስ -ጫማውን ያውልቅ አያውልቅ ምንም ይምናውቀው ነገር የለም- ግንባሩን ቋጥሮ መሬቱን እየረገጠ እያንቀጠቀጠ የገባው መሥፍን ጠጋ ብሎ ቀስ ብሎ በጀሮቸው ጦርነት መከፈቱን ያበሰርላቸዋል።

„መ... ምን ዓይነት ጥሩ ወሬ ይዘህ መጣህ!“ ብለው ንጉሡ ፈገግ ይሉና ግድግዳው ላይ የተሳለውን በዓይናቸው የማሪያምን ሥዕል ፈልገው (ማሪያምን ከሁሉም አብልጠው ይወዳሉ ይባላል) ለሰከንድን ያህል ትክ ብለው ተመልክተው „እንግዲያውስ አሁኑኑ እንነሳ...“ ብለው ለአልፍኝ አስከልካያቸው ትዕዛዝ ይሰጣሉ። ያ መሥፍን ይህን ዜና ይዞ የመጣው ዲፕሎማቱም ጦረኛውም ራስ

መኮንን ነበሩ።

“...በቅዱስ ገብርኤል ቤተክርስቲያን የኢጥዮጵያ መኳንንት ከመንጋቱ በፊት ተሰብስበው ቅዳሴ ይሰማሉ። የቤተክርስቲያኑ በር ክፍት ነው። ጳጳሱ አቡነ ማቴዎስ ቅዳሴውን በሚመሩበት ጊዜ ሁለት ጥየት ተተኮሱ። ይህም ምልክት ነበር። በዚህ ጊዜ የሐረርጌው ራስ መኮንን የንጉሡ ታማኝ አጎት ከቤተክርስቲያኑ ወጡ ። ከጥቂት ደቂቃዎች በሁዋላ ተመልሰው ገብተው

የጣሊያኖችን መምጣት ተናገሩ። ንጉሡም ወሬውን በጸጥታ አዳመጡ። ከዚያም ራስ መኮንን ወደ አቡነ ዘንድ ቀርበው በሹክሹክታ ነገሩዋቸውና ተመልሰው ከመቀመጫቸው ተቀመጡ። አኩኑም መሰወቀላቸውን በቀኝ እጃቸው ይዘው በደከመ አነጋገር ‘ልጆቼ ዛሬ የእግዚአብሔር ፍረ ደ ድ የሚገለጽበት ቀን ነው። ሂዱ። ለሃይማኖታችሁና ለንጉሣችሁ ተከላከሉ። ሁላችሁንም ከኃጢአታችሁ እግዚአብሔር ይፍታህ’ አሉ። መኳንንቱም አ e የቀረበ መስቀል እየተሳለመ ወደ የሠፈሩ ሄደ...” ብሎ አንቶኒ ሞክለር ሁኔታውን ዘግቦአል።

ሁለት እርምጃ ከመኳንንቶች ጋር እንደ ተራመዱ አንዱ መሥፍን ከቦታው ሳይንቀሳቀስ ወደ ሁዋላ ቀርቶባቸው ኑሮ፤ ዘር ብለው ንጉሡ ተጽፎ እንደተነበበው „...ጸሎታችንን ለአምላክችን በበቂ አድርሰናል የሚቀረን አሁን የድርጊት ሥራ ነው። ይህ ደግሞ እዚያው የጦር ሜዳ ይለይልናል፤በል ተነስ...” ብለው የቄሱን መስቀል ተሳልመው ወደፊት በችኮላ ተራምደው የሚቁነጠነጠው ፈረሳቸው ላይ ወጥተው ወደ ጦር ሰፈራቸው አፈሩንና አቧራውን ከአጃቦዎቻቸው ጋር ወደ ላይ እየመቱ የሚሆነው አይታወቅም ሁሉም ይከንፋሉ ።

ጎህ ሲቀደ በጥዋቱ እራስ መኮንን ከድንኳናቸው ወጥተው የጦር ልብሳቸውን ዕጣ ዕድሉ ለጠላት ከአመዘነ የመጨረሻ ቀናቸው ነውና፤ ገና ሳይለብሱ (እሳቸው ብቻ አይደሉም) ሌሎቹም በመነጽራቸው ተቻኩለው የእራሳቸውንም የጠላት መንደርን እሳቸው እንደቃኙት ሁሉ የጣሊያን ጄኔራሎች ራቅ ከአለው በትይዩ ከሚታየው ጋራ ጫፍ ላይ ሁነው ምኒልክ ከእነ አጃቢዎቻቸው አቧራውን እየመቱ ሲመጡ በቀዩ ጃንጥላቸው በአንዴ ለይተው አይተዋቸው ነበር። ቀይ የለበሰ፣ የአንበሳ ጎፈር አናቱ ላይ የጫነ ፣የክብር ልብሱን ያወጣ-የመጨረሻ ሰዓት ሊሆን ይችላል- ብዙ ነው።

ያቺ ቀይ የንጉሥ ጃንጥላ ግን እንደ ደረጃው መሣፍንቱና መኳንንቱ አረንጓዴና ጥቁር መያዝ ይችላል- በሁዋላም አጼ ኃይለ ሥላሴን ማይጨው ላይ ጉድ ልታደርግ ምንም አልቀረም ነበር።

በእሳቸው ላይ ተነጣጥሮ የተተኮሰው ጥይት እሳቸውን ስቶ የጃንጥላ ያዣቸውን ሕይወት ይዞ ሄደዋል።

ድብልቅልቁ መንደራቸው ንጉሡ እንደደረሱ ወጥቶ ጠብቆአቸዋል። አንዱ ጠበንጃውን ይዞ ጋሻና ጦር የያዘውን አለቃውን ተከትሎ አብሮ ወደ ገላጣው ሜዳ ይሮጣል።ሴቶች ከውድ ባሎቻቸው ይሰናበታሉ።

የደረሱ ልጆች ወዲያና ወዲህ ከአባቶቻቸው ወይም ከተላላቅ ወንድሞቻቸው ትዕዛዝ ለመቀበል ወዲያና ወዲህ ይነሰነሳሉ።ገና ያልተጫኑት ...በቅሎው አህያው ፈረሱ የቀንድ ከብቱ በጉና ፍየሉ ተደናግጠው በረቱ ውስጥ ይራወጣሉ።

ቀደም ሲል በጥዋቱ የመጀመሪያው ጥይት ድምጽ ሳይሰማ ብዙዎቹ የንጉሠ ነገሥቱን አጀብና ግርግር አይተው -እሳቸው ያኔ ለማስቀደስ ወደቤተክርስቲያን መሄዳቸው ነበር -ገላጣውን ደማቁን የጸሐዩዋን ጮራ፣ጎሁን አይተው „...ዛሬ ድሉ“ ሁሉ እንደሚሉትና እንደሚመኙት „የእኛ ነው...” ብለው ቀኑን መርቀው ተቀብለው ነበር።

እንደዚህ ብለው ለማሰብም ወታደሮቹ ምክንያት ነበራቸው። ሁለት ሦስት ጊዜ በኃይለኛ ዝናብ በእሱ ምክንያት ይከፈታል ተብሎ የታሰበውና ያለቀለት ጦርነት በጣሊዮኖቹ በኩል እንዲተላለፍ ተደርጎአል።

ፍረሃቻ በኢትዮጵያ ወታደሮች ዘንድ በሁዋላ አንዱ እንደጻፈው በፍጹም አይታይም

ነበር። የአገር ነጻነት በሞትና በሽረት በደምና በመስዋዕተነት በጀግንነትና በቆራጥነት በሕብረትና በአንድነት ብቻ እንደሚመጣ ከታሪካቸው ከአገጥነት የቆየና የነበረ ልምምድና እና ተመክሮ በደንብ አድርገው ያውቃሉ። ይህን የመሰለ ቆራጥ ወኔ ከሌለ ደግሞ ትርፉ የሁዋላ ሁዋላ በሌላው ዓለም እንደታየው ውርደትና ባርነት እንደሆነም በደንብ ያውቁታል።

ለዚህ ነው ተሰባስበው ሁሉም አደዋ ድረስ የወጡት።
 ቤተ-ክርስቲያን ለመሳለም ያልሄዱት - ሁሉም ወታደር መንደሩን አለ ትዕዛዝ ጥሎ መውጣት አይፈቀድለትም- ጥዋት ተነስቶ ዛፉን ተደግፎ በየድንኳኑ የተቀመጡትን ከተሸነፉ በሁዋላ ምናልባት ስደተኛ የሚሆኑትን ታቦቶች ከቦ ዳዊቱን ይደግማል ። ድርሳኑን ያነባል። ከአምላኩም ጋር ይነጋገራል።
 ሌሎቹ ስለሕልማቸው ከሕልም ፈቺዎች ጋር የዚያን ቀን ጥዋት ላይ ይወያያሉ።-ብሩህ ዓለም ፣ትልቅ ዕድል፣ ሐብትና ልጆች አንተን ከዚህ በሁዋላ ይጠብቀኻል። አታስብ ታገኛለህ።ትሸማለህ ፣ትሸለማለህ።አንተ ደግሞ ተጠንቀቅ አለበለዚያይባባላሉ።
 የሚመጣውን የማያውቁ ሴቶቹ ቡና ለቅመው ቡና ቆልተው ቡና በዚያን ሰጧት ያፈላሉ። ቆሎ-የቡና ቁርስ- ይቆላሉ። በሶ ያበስላሉ። እንጀራ ይጋግራሉ። እንጨት ፈላጭ፣ በሬ አራጅ ድንኳን ተኳይና አፍራሽ ይንቆራጠጣሉ። ሕጻናት ልጆች ከብቶች ከበረት ያወጣሉ።በረትም ውስጥ ምን እንደሆነ አይታወቅም መልሰው ነድተው ይመልሳሉ።
 በአጭር ጊዜ በጥቂት ሰዓታት እስከ አፍንጫው ድረስ ታጥቆ ኢትዮጵያን ቅኝ ግዛቱ ሕዝቡዋንም ባሪያ አድርጎ ለመግዛት የመጣውን የጣሊያን ጦር በወታደሩ ድፍረትና በልጆቹዋ ጀግንነት በመሣፍንቱ ሕብረት፣በአንድ ንጉሥ ሥር በመላው ሕዝብ ተሳትፎ በአንዴ ለመደምሰስ ትእዛዝ ብቻ ሳምንቱን በሙሉ እነሱ የሚጠብቁት አሁን ተነስተዋል።

ተነስ የተባለ ሰዓት ያ ሕዝብ እንደ ጎርፍ ነው ያ ሰው ፣ቀጭው እንደ ተነካ ተርብ ሜዳውን ተነስቶ ከንፎ እንደሚያጥለቀልቀው የታወቀ ነው። ትንሽ ቆይተን እንደምናየው የሆነውም ይህ ነው። ሰው ይጭከራል።ቀረርቶ ይሰማል።ሲሮጥ ይወደቃል።ይነሳል።... ከበሮው፣እምብልታው፣ማሲንቆው፣ነጋሪቱ ...ምኑ ቀረ ይጎሰማል።

ብድግ ብሎ ያ ጦር ያገኘውን ያገኙትን ወደ ሜዳው እየሮጠ ፊቱ ያገኘውን ሰው ሁሉ ፈጀው።

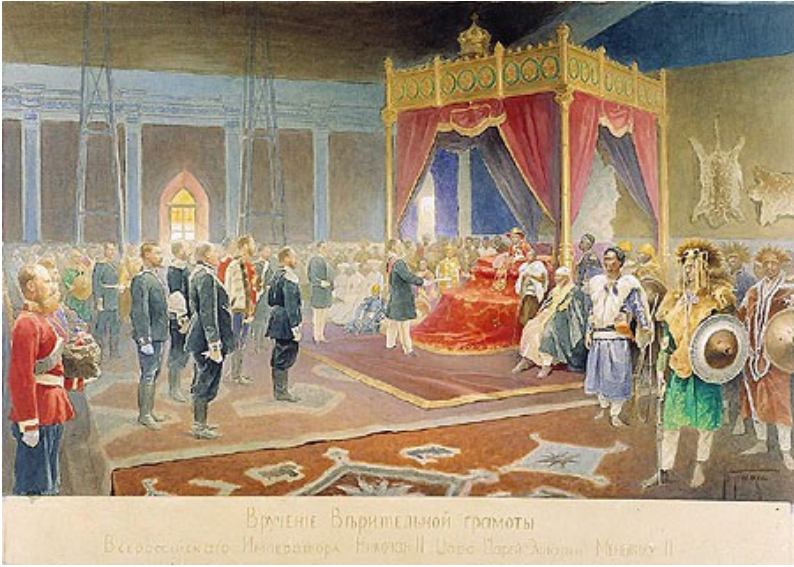
ያየውን የሰማውን አንዱ የጣሊያን ጸሐፊ እንደዚህ አድረጎ ያቺን የቀውጢ ሰዓት ለመጨው ትውልድ አስቀምጦታል።

..... የአበሾች ጦር ወራሪ እንጂ 'ጦርነት'

አልነበረም።ሕዝቡ ከሁሉም ብሔረሰብ ተወጣጥቶ ቀርቦአል።የሚዋጋው ደግሞ ፈረሱ በቅሎው አህያው ሁሉ በአንድነት ከሰዎች ጋር ተደባልቆ በመሆኑ ግራ ገብቶን ነበር።ጦርነቱን ከወታደሮች ጋር ብቻ አልገጠምንም።

በጦርነቱ ውስጥ ሴቶች ሽማግሌዎች ሕጻናት ቄሶችና ቆማጣዎች ሳይቀሩ ወጉን...“ ብሎ የዚያን ጊዜ በዚያን ዘመን አጃቢ ጋዜጠኛ ሁኖ በጦርነቱ ላይ ጠሳተፈው ካፒቴን ምልቴዶ ከጄኔራሎቹ አፍ ያዳመጠውን ቃል እንደዚህ አድረጎ ጥሩ አድርጎ “በአደዋ ሪፖርቱ” ላይ ለመጨው ትውልድ እንዲያውቁት ዘግቦአል።

ተእኛ ወገን ይህን የጦር ሜዳ ድልና ትርምስ በጥሩ ቃላት አሳምሮ ያቀረበው ያስቀመጠው/ጡት ፕሮፌሰር አፈወርቅ ገብረ የሱስ ጣሊያን አገር የተማሩ እዚያም ብዙ አመታት የኖሩ ያነበቡ የተመራመሩ ትልቅ ኢትዮጵያዊ ምሁር ናቸው።

በተመሳሳይ ብዕር ከዚያ በማያንስ ለየት ባለ ዓይን ጸሐፊ ትዕዛዝ ገብረ ሥላሴም -አውሮፓ ያልሰነበቱ- በማህደራቸው ላይ አሥፍረውልን ሄደዋል።

አፈወርቅጦርነቱ ተጀመረ።...ከዚያም ወዲህ ምን ይነገራል።ኢትዮጵያዊው ... አደጋ እንደተጣለበት ባየ ጊዜ የቸኮለው በሌጣው (የቀረው

ግን ገና እንቅልፉን አላሰብ ተኝቶ ነበር)በሌጣው ፈረሱ ላይ ወጣ። የጣሊያ መድፍ ነው በማለዳ የቀሰቀሰው።...የሸዋ ፈረሰኛ፣የጎጃም እግረኛ የትግሬ ነፍጠኛ ያማራ

ሰልጥኛ ከቦ ያናፋው ይቆላው ያንገደግደው ጀመር።

ከእንዝርት የቀለለ የጁዬ ተነብር የፈጠነ በገምድሬ ተቋንጣ የደረቀ ትግሬ ... (ጠላትን) ፈጀው አሰጣው ዘለሰው።

ወደሁዋላ ቀርቶ የነበረው ሁሉ ነገሩን ሳያውቅ ወደ ዮርካቱ ይጓዝ ነበር። ነገር ግን የጄነራል ባራቲየርን መሸሸና የጦሩነረ መፈታት ባየ ጊዜ ያ ወደሁዋላ የነበረው የታሊያን መድፈኛ መጫኛውን በጎራዴ እየቆረጠ መድፉን እየጣለ በመድፉ ሥፍራ እሱ እየተተካ በአጋሰሱ እየጋለበ ደንግጦ አሥመራ ገባ...“

ጥቂት ቆይቶ እንግዲህ ሜዳው ደም ለብሶ ሣሩ አፈሩ እንዳለ ቀይ ሁኖአል። ጥቁሩም ነጩም ወንድ ልጅ ተናንቆ አደኛው ለባሪያ ፍለጋ ሌላው ለመብቱ ተያይዘው ወድቀዋል።

ከፍተኛ ጉዳት የደረሰበት ተጋድሞ ያቃስታል። ትንሽ ወይም መጠነኛ ጉዳት

የደረሰበት አንደኛውም ብሎ አጠገቡ በአገኘው ፈረስ ላይ ወጥቶ እንደገና ጠላቱን አባሮ ለመግጥም ኮርቻው ላይ ለመውጣት ይተናነቃል። ሌላው ጓደኛውን እንዲረዳው ወይም እንዲጨርሰው ከባድ ጥያቄ ያነሳበታል። ሚስቱን ልጆቹን ቤቱንና ሐብቱ እንዳይበተኑ ጧሪ አናትና አባቱ እንዳያጡ ዘመዶቹን ጭምር ጣሊዩንም ኢትዮጵያዊም - አደራ እያለ ይህን ከአላደረክ ...ውሻ ውለድ እያለ እየረገመ ያንቀላፋል።

በሁዋላ ይህን ጸሐፊ ሁሉ እየቆጠረ እንደጻፈውና እኛ አገላብጠን እንዳየነው ከሁለቱም ወገን በአንዴ እና በአጭር ጊዜ ከ ስንት...ሺህ ወታደሮች በላይ ተረፈረፉ ብለው ደብተራቸው ላይ ዘግበውታል።

በቢላና በሴንጢ በጎራዴና በሳንጃ በጥይተና በመድፍ የቆሰለ ክንድ፣ አንገትና ትከሻ፣ በጥይት የተበተነ ቅልጥም ፣ አከርካሪ አጥንት ስንት እንደሆነ መገመት ያስቸግራል።

በጣሊያን በኩል አለጥርጥር የቆሰሉትን የሚንከባከቡ ሐኪሞች ነበሩ። በኢትዮጵያ በኩል ከወገኛ አወቂዎች ሌላ የቆሰለውን ክንድ በጥይት የተመታውን ቅልጥም ማን ቆርጦት ቁስሉን እንደ ጠገነው፣ ማን የውጋት ማስታገሻ እንደሰጠ ምንም የምናውቀው ነገር የለም። እኛ የማናውቀው የጦር ሜዳ ቁስል መድረቂያ መድሐኒት፣ ውጋት ማስታገሻ፣ ጭንቀት ማስረሻ... ቅጠላ ቅጠሎች እና ሥራ ሥሮች ይዘው ይቅረቡ ምንም የምናውቀው ነገር የለም።

ምናልባት የቆራ አራጆች፣ የቤተ መንግሥት ወጥ ቤቶች ብልት አውጪ ጎሮምሶች ሐኪም ሁነው የአገራቸውን ልጆች ረድተው እንደሆነ እንደዚሁ ምንም የምነውቀው ነገር የለም። ብዙው ጀግና ግን ከአከለ ስንኩልነት ሞትን እንደሚመርጥ አርበኞች - ብዙ ጊዜ አይናገሩም- ከተናገሩ ይህን ውሳኔ እንደሚመርጡ እነሱ ያነሳሉ።

ማታ ላይ ጅብ ወድቆ የሞተውን ወታደር ከሁለቱም ወገን እኩል ቀብሮል። አሞራ

የተረፈውን ከእነአጥንቱ አንስቶ ከንፎአል። የተረፈውን በተነጋታው በዚያ በደም በተበከለው ምድር ውስጥ የኢትዮጵያ ወታደሮች ተሰብስበው ቁሶች ፍትሃት አውጥተው፣ ጉድጓድ ተምሶ እኩል አንድ ላይ ጥቁሩና ነጩን አንድ ላይ አብረው ቀብረዋል። እነደ አነበብነው የሩሲያ ቀይ መስቀል ሐኪሞች አብረው ተሰልፈዋል። በቁጥር ስንት እንደነበሩ፣ ነርሶቹና አስታማሚዎቹ ምን ይህል እውቀት እንዳላቸው፣ የመድሐኒቱ ብዛት ስንት ሳጥን እንደሆነ ምንም የምናውቀው ነገር የለም። ጦርነቱ ግን በዚህ ቀን አላለቀም። ሌሎች ተጨማሪ ቀናቶችን ጠይቆአል።

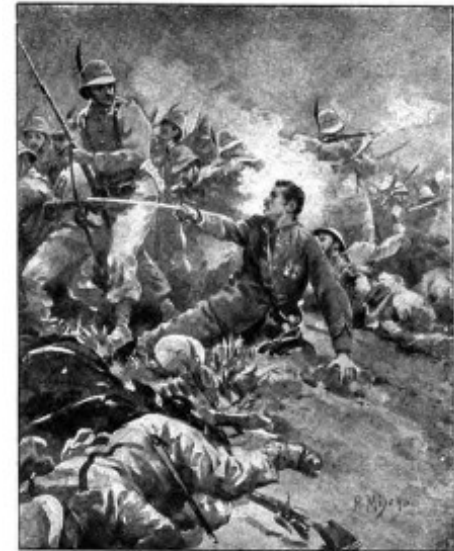
ጸሐፊ ትዕዛዝ ገብረ ሥላሴ አጤ ምኒልክ ለጦርነት የተነሱት እላይ እንደ ተባለው ከገብርኤል ቤተክርስቲያን ሳይሆን ከጦር ሠፈራቸው ነው ይላሉ።

“...በዚያን ቀን የዘቡ ተራ የትግሬው ገዢ የራስ መንገሻ ነበር። 500 ነፍጥ የሚሆን የያዙ የሱ ሰዎች ዘብ ሲጠብቁ በየካቲት በ 23 ቀን የቅዱስ ጊዮርጊስ ለት ለሊቱን በ 11 ሰዓት የኢጣሊያ

ወታደር ተሰልጎ መጥቶ ከበሩ ላይ አደጋ ጥሎ ከዘበኛው ጋራ ተታኮሰ። እነዚያም ተታኮሰው ከኢጣሊያኖች 2 ባሻገዙቆችን ማረኳቸው። ምርኮኞቹንም ቢጠይቋቸው እንዲህ አሉ። የአጤ ምኒልክ ሠራዊት ቀለብ ሊመጣ ርቆ ሄድዋል፤ ሠፈሩም ባደ- ነው አደጋ እንጣልበት ብለው ኢጣሊያኖች 4 ጄኔራል ባባ ገሪማ በኩል፣ አንድ ጄኔራል በማሪያም ሸዋቴ በኩል ተሰልፎ መጥቷል ብለው አወሩ።

ይህን ወሬ በሰማ ጊዜ ከዘበኞቹ አንዱ ወደ ንጉሠ ነገሥቱ ሠፈር መሮጥ ጀመረ። ቀኛዝማች ታፈሰንም ከመንገድ አገነው። ሌሊቱም አልነጋም፣ ገና ጨልሞ ነበርና ማነህ ተባባሉ። ይህንንም ወሬ ነገረው። ቀኛዝማች ታፈሰንም ይህንን በሰማ ጊዜ ከበቅሎ የነበረው በፈረስ ተዛውሮ ወደ ንጉሡ ድንኳን በፈረስ ደረሰ ። የንጉሠ ነገሥቱን የእልፍኝ ዘበኞች ተጣርቶ መምጣቱን ወደ ጃንሆይ አሰሙለላ፣ አለ። አጤምነኔልክም ይህን በሰሙ ጊዜ አለጊዜው ስለምንመጣ ብለው ከእልፍኝ ድንኻን ወጥተው ጠየቁት። እሱም ኢጣሊያ አደጋ ሊጥል ተሰልፎ ጠቅሎ መምጣቱን

ተናገረ።...” (ከጳውሎስ ኞኞ የተገኘ)

ለሚቀጥሉት ቀናት የኢትዮጵያ ሠራዊት ጣሊያን እያባረረ ከትግራይ አስወጥቶ አሥመራ ድረስ ሸኝቶአቸዋል።

እዚህ ላይ ነው እንግዲህ “የበሰለ የፖለቲካ አካሄድንና እርምጃን የማያውቁ ጥራዝ ነጠቅ ወጣቶች” አንድ የጀርመን የፖለቲካ ሳይንስ ምሁር ጎታ ከተማ በጀርመን አገር ዘንድሮ በተደረገው

የመጀመሪያው የምኒልክ ታሪካዊ ጉባዔ ላይ እንዳሉት “ብቅ ብለው ...ከመሬት ተነስተው ነገሮችን ሳይመረምሩና ሳያመዛዙ አጼ ምኒልክን ኤርትራን ለጣሊያን አሳልፈው ሰጡ የሚባለው ብለው ክስ እሳቸውንም የሚከሱ ሰዎች የያራምዱትና የሚያራምዱት አቋም ተገቢ አመለካከት አይደለም” ብለው የተቆዩት።

መቼ ይህ ብቻ ።

አንድ አዛውንት አርበኛ ተናደው የዛሬ ሃያ አመት ገደማ እንዳሉት- መለስ ብሎ ለማስታወስ የምኒልክ ሐውልት በይፋ በአደባባይ ጩኸትና በጋዜጣ፣ በራዲዮም ጭምር ተለፍፎአል - „ገና”ሰ ውዬው እንዳሉት”... አፍንጫቸውን በደንብ ያልጠረጉ መቀመጫቸውንም ያላበሱ የአገራቸውን ታሪክ የማያውቁ ልጆች የምኒልክ ታላቅነት ረስተው ሐውልታቸው ከአራዳ ጊዮርጊስ ይነሳ፣ ይፍረስ፣የመኮንንም መታሰቢያ ይውደቅ ብለው እስከመሟገት ድረስ ዘልቀዋል።...ይህን መስማቱ“ ሰውዬው ጭንቅላታቸውን እየነቀነቁ ያኔ እንዳሉት ” ማየቱም መስማቱም ...ያሳዝናል ያሳፍራል...” አርበኛው ብለዋል።

እንደ ምኒልክ በጥቁር ሕዝቦች ታሪክ ውስጥ ገኖ የወጣ የሃያኛው ክፍለ-ዘመን መሪ በአፍሪካ (ማንዴላንና አጼ ኃይለ ሥላሴን አብረው የሚጠቅሱ አሉ) የለም።

እንደእሳቸውም እንደ ምኒልክ በሌላ በኩል „...ተማርን እናውቃለን ከእኛ በላይ ማንም ሰው የለም ብለው በሚመጧደቁ „ሰዎች፣በተለይ ነጻ- አውጭዎች ነን ብለው በሚኩራሩ ሰዎች ዘንድም የተጠላ ንጉሥ“ (የታወቀውን ክሳቸውን መልሶ ለማስቀመጥ) በአፍሪካ የትም ቦታ የለም።

ምኒልክ በአውሮፓ ነጮች ጣሊያንን መክቶ በማዋረዱ እንደ ተጠላ፣ በዚያውም መጠን ይህን ንጉሥ እንዳከበሩት መጥቀሱ የተጻፈውን መድገም ነው።

ምኒልክ እንደምናውቀው የአገሩን የኢትዮጵያን ነጻነት ብቻ ሳይሆን የጥቁርን ሕዝብ መብት ያስከበረ ጀግና ነው።

ያ ልጅ ሲወለድ ኢትዮጵያ ያኔ በመሣፍንቶች ተከፋፍላ ደክማ ሆና የወደቀች የተረሳች አገር ነበረች። እሱ ብቻ አይደለም።አብዛኛው የዓለም ሕዝብም በጠንካራዎቹ ያኔ ኃያላን መንግሥታት ተብለው በሚጠሩ የአውሮፓ መንግሥታት ሥር፣ በእነሱ በቅኝ ገዢዎች መዳፍ ሥር ወድቃ ፍዳውን ታይ እንደ ዕቃም ትሸጥ ትለወጥም ነበር።

የዛሬዋ ሰሜን አሜሪካ በእንግሊዚና በፈረንሳይ በስፔን ጭምር ተይዛ ትገዛ ነበር። ወረድ ሲባል ደቡብ አሜሪካ በስፔንና በፖርቱጋል መዳፍ ሥር ነበሩ።...እሲያና አውስትራሊያ ደግሞ እንደዚሁ፣በእንግሊዝና በስፔን በሆላንዶች ጭምር ተይዘው ይማቅቁ ነበር።.... ግርክና ቡልጋሪያ መካከለኛው ምሥራቅና ሰሜን አፍሪካ ደግሞ

በተራዎ በቱርክ ሥር ተጠቃለው እነሱ ይተዳደሩም ነበር።

እንደ ምኒልክ በአንዳንድ „ቀጣጣሪዎች ዘንድ „ አንዱ እንደ አለው “የተጠላው“ አጼ ቴዎድሮስ ነው። እሱም ንጉሥ ይህን አይቶ ኢትዮጵያን አንድ አድርጎ „ከአውሬዎች አፍ ለማዳን“ የፖለቲካ አካሄዱን በደንብ አላወቀበትም እንጅ ተነስቶ የተቻለውን አበርክቶአል ።

አጼ ቴዎድሮስ ኢትዮጵያን አንድላማድረግ ሲነሱና አባታቸውን ንጉሥ ኃይለመለኮትን አሳደው ድል አድርገው ወጣቱን ምንጊዘ እና የሸዋ መኳንንትን ማርከው ይዘው ወደ ጎንደር ሲመለሱ ገና የእናቱንና የአባቱን ፍቅር ያልጨረሱ የአሥር አመት ልጅ-ምኒልክ እንደነበረ ይነገርላቸዋል።

የጣሪክ አጋጣሚ ነው እንጅ- ዕድሜ ለንግሥት ቪክቶሪያ ማለት እንችላለን- ቴዎድሮስ ሲሞት እጃቸው የገባቸውን ኢትዮጵያን እንግሊዞችም ይዘዋት እስከ መጨረሻው ሰዓት እስከ 1960 ዓ.ም. (እ.አ.አ) ድረስ - አብዛኛው የጥቁር ሕዝብ አፍሪካ ነጻ የወጣበት ቀን ድረስ እስከዚያ ድረስ እኛንም አባቶቻችንና እናቶቻችን ወንድሞቻችንና እህቶቻችንን ጭምር እኩል ቀጥቅጠው እነሱ በገዙን ነበር።

አንዳንድ ሰዎች አሁን በደርግ ጊዜና ከደርግ ወዲህ በተፈጠረው ሁኔታ ግራ ተጋብተው „የእንግሊዝ ወይም የጣሊያን ወይም የቱርክና የአረቦች...ቅኝ ተገዢ ብንሆን እንሰለጥን ነበር...“ እስከማለትና እስከ መመኘት ድረስ ሄደው ይህን ነገር ከአንዴም ሁለቴ እንደ „ጥሩ ነገር“ አንስተው ሲጫወቱ ከሰዎች አንደበት እኔ ብቻ ሳልሆን እናንተም ሳትሰሙት አልቀራችሁም።

ባርነትና የነጮች ተገዢ መሆን ምኑም ላይ ጥሩ ነገር የለውም። እሩቅ ቦታ መሄድ አያስፈልግም። ለአርባ አመታት በተከታታይ የጣሊያን ቅን ግዛት የነበረችው ኤርትራ፣ ወይም ጅቡቲ ወይም ሱማሌ ፣ ወይም ደግሞ ኮንጎ፣ ሊቢያ ግብጽ፣ ናይጄሪያ፣ ለሦስት መቶ አመታት በነጮች ሥር የማቀቀቺው ደቡብ አፍሪካ... እነሱ ዛሬ የት ደረሱ ብሎ መጠየቅና መመራመር ተገቢ ነው። በነጮቹ እንደሚባለው ገዢነት የትም አልደረሱም።

ደቡብ አፍሪካና ናይጄሪያ ኬንያና ጋና ለምን የዲሞክራቲክ መንገድን ሲከተሉ ለምን ሱማሌና ኤርትራ እነዚህ እንደላይኞቹ ኮለኒ የነበሩ አገሮች የአምባገነን ሥርዓትን መረጡ? ለሚለው ጥያቄ መልሱን ማግኘት ከባድ አይደለም።

እሱን ግን የተነሳነው ስለምኒልክ ገድልና ሥራ መተረክ ስለሆነ እዚህ ላይ እንተው። ኢትዮጵያም ነጻነቱን ጠብቃ የነጻ- ጥቁሮች መንግሥት ባትሆን ኑሮ፣ አጼ ኃይለ ሥላሴም አይኖሩም ። እሳቸውም በኢትዮጵያ ላይ አይነግሱም። እሳቸው ባይኖሩ ደግሞ ያ የአውሮፓ የቅኝ ገዢዎች መጨፈሪያ አህጉር ሆና የከረመቺው አፍሪካ ፣ በስድሳው አመተ ምህርት በምንም ዓይነት ነጻ መሆኑ- በደንብ ከአሰብን- የሚያጠራጥር ነው።

ኢትዮጵያ ባትኖር ኑሮ-ይህ ነው ሓቁ- እንኳን ጥቁር አፍሪካ ጥቁር አሜሪካኖቹም

ከነጮች የበላይነት መዳፍ ወጥተው የእኩልነት መብታቸውን ዛሬም -ግልጽ እንሁን- አይቀዳጁም ነበር። ይህን ሐቅ ሌሎችም አንስተው ተናግረውታል። ደጋግመው ብለውታል።

መቼም ኢትዮጵያን ለመውረር እንደ ቀላል ነገር እንደ መናፈሻ ውስጥ ሸርሸር፣ እንደ ሜዳ ላይ የፈረስ ግልቢያ፣ እንደ የወንዝ ወሃ፣ ግራና ቀኝ እየመቱ ሲያሸኝም እያንቦጫረቁ እንደመሻገር አድርገው የተመለከቱት ጣሊያኖች ብቻ ነበሩ። ሌሎችም ሞክረው አልሆነላቸውም። ምኒልክ ሲታመም እንግሊዞችም፣ ከእነሱ ጋር ፈረንሳይኞችም፣ ጀርመንኖችም ስንት ተንኮል እንደሰሩ ተጽፎአል።

ምን ያድርጉ አሰብን የመሰለ ወደብ በትንሽ ብር በስምንት ሺህ ማርትሬዛ ቀደም ሰል ከአንዱ የዋህ ነጋዴ ገዝተዋል። ይህ የአሁኑን የመሬት ቅሚያ ወረራ -ሊዚንግን ያስታውሳል።

ምጽዋን አታለው ይዘው በጥቂት ጊዜያት የራስ አሉላን ግዛት ባህረ-ነጋሽን ጨምረው በሁዋላ ያንን አካባቢ ኤርትራ ብላው ሰይመው ግሊያኖች ባንዲራቸውን ሰቅለው ቁጭ ብለዋል።

ኢትዮጵያን ከያዙ፣ ቀይ ባህርን ከጠቀለሉ፣ ሱማሌን ከአካተቱ በሕንድ ውቅያኖስ ላይ የጦር መርከባቸውን ከላይ እስከ ታች ተዘዋውሮና ተንሸራሽሮ አላፊ አግዳሚውን የደም ሥር መንገድ የሚቆጣጠሩበትና የሚያዙበት ቀን እሩቅ እንደማይሆን ለእነሱ ታይቶአቸዋል።

አካባቢው ዱሮም ሆነ አሁንም መንደሩንም ጠረፉንም ባሕሩንም ለመቆጣጠር አመች እንደሆነ ለሮማውያኖች ገና ዱሮ ግልጽ ነበር። ጥንታው ግሪኮችም ከቱርክና ከአረቦችም ጋር ሁነው ይህን ያውቃሉ። ቀይ ባህርን የያዘ የእሲያና የአውሮፓን መገናኛ በር ያዘ ማለት ነው።

ከዚያም በላይ-ብዙዎቹ እንደሚገምቱት፣ በከርስ መሬቱ ውስጥ ነዳጅ ዘይትና ጋዝ አለው። እዚያ ባህር ውስጥ ግሩም ጣት የሚያስቆረጥሙ የባህር ፍራ ፍሬዎችና የማይጠገቡ የዓሣ ዓይነቶችና ዘሮች ብዙም ሳይደከምበት የሚጠመድበት፣ የሚሰበሰብበት ቦታ ነው።

ከባህሩ ወጣ ሲሉ ግሩም አየር ያለው የኢትዮጵያ ደጋው አካባቢ ያ ምድር በተፈጥሮው የሚማርክ ነው። አለፍ ሲሉና ወረድ ሲሉ ደግሞ መሬቱ ለስንዴና ለገብስ ለቦቆሎና ለጥራጥሬ ለሥጋ ከብትና ለዶሮ እርባታም መሓል አገሩም በሕዝብ ብዛት ለተጣበባቸው የጣሊያን ዘር ጥሩ መሰፈሪያና መኖሪያም ያመቻ ነው። ርቀቱም ከሮም እሩቅ አይደለም። በመርከብ በቀላሉ ይደረስበታል።

እንደሌላው የአፍሪካ ግዛቶች ደጋውና ወይነ ደጋው የኢትዮጵያ መሬት አውሬና ወባ ወይም ተላላፊና አስፈሪ በሽታዎች የሉትም። ቀዝቀዝ ያለው አየሩ ይህ ደግሞ የትም በትሮፒካል አፍሪካ የማይገኝ ቦታና ምድር ነው።

እንግዲህ በጥጋብና በንቀት -ነጭ በመሆናቸው ብቻ -በማንቋሽሽና በመጥላላት -ትንሽ በመቅላታቸው ብቻ - በጭንቅላት ጨዋታ እኛ እንበልጣቸዋለን በሚለው የዘረኝነት አመለካከት- የእኛን የቆየ ጥበብና ብልሃት ባለማወቅ- ኢትዮጵያን በዚያውም በቀላሉ የምሥራቅ አፍሪካን አካባቢ ከሌሎቹ ቀድመን እኛ እያዛለን በሚለው ከንቱ ምኞታቸው በኢትዮጵያ ላይ ጣሊያኖቹ የድብቅ ጦርነት አውጀው አምባላጌ ላይ ቀደም ሲል ገብተው እዚያ መሸገዋል።

በትክክል ለመናገር ጦሩ በኢትዮጵያ ላይ የታወጀው አድዋ ላይ አይደለም። ጦሩ የታወጀው ከእንግሊዝ መንግሥት ጋር ተስማምተው ምጽዋን የያዙ ዕለት ነው።

ኢትዮጵያን ለመያዝ ደግሞ ሥነ-ልቦናችንን እና ባህሪአችንን አስተሳሰባችንና አካሄዳችንን በደንብ ጊዜ ወስደው እነሱ አጥንተዋል።

ትንሽ እነሱ ያስቸገራቸው፣ያስቸግሩ ይሆናል ብለው ያሰቡት እነሱ እራሳቸው „ሸዋ“ ብለው ነጥለው የሚጠሩት „የአማራው“ ሕዝብ ክፍል ነበር።

እንደ አንድ ሰው ሆኖ የተነሳባቸው ግን ወደሁዋላ ላይ ቆየት ብለን እንደምናየው „አማራው“ ብቻ ሳይሆን ሁሉም -መቁጠር አያስፈልግም- ድፍን የኢትዮጵያ ሕዝብ ነው። ይህን ማስተባበር ደግሞ አንድ ምሁር እንደአለው የምንልክ ችሎታ ነው።

ትግሬና አማራ፣ጎንደሬና ጎጃሜ ወሎና ሐማሴን፣አሮሞና ከፋ፣ እስላምና ክርስቲያን፣ካቶሊክና ኦርቶዶክስ፣ሱማሌና አፋር፣ደቡብና ሰሜን...አንዳንዶቹ ችግሮች ብቻ ለመጥቀስ፣ በዘር በቋንቋ፣ በዘውዱ ይገባኛል ጥያቄ ፣በእበልጥ ፉክክር፣በንቀት በቅናት... ነጮቹ ተዘዋውረው በአካሄዱት ጥናቶች እንደደረሱበት „አለመግባባት“ (በሕዝቡ መካከል አይደለም) በገዢው መደብ ተወካዮች መካከል እንዳለ ተገንዝበዋል።

ዘውዱ ምኒልክ እጅ ያኔ በመግባቱ ሌላው የገዢ ክፍል አኩርፎአል። ሌላው ቀርቶ የዮሐንስ ዘውድ በኑዛዜው መሰረት ለራስ መንገሻ በመሰጠቱ የትግራይና የሐማሴን መሣፍንት ራስ መንገሻን ከድተው እጃቸውንም ግዛታቸውንም ይዘው ለጣሊያን ማስረከቡን መርጠዋል።

ደጃች ባህታ ሐጎስ አካለጉዛዬን፣ደጃች ደብብ አሥመራንና አካባቢዋን ፣ባላምበራስ ክፍለ ኢየሱስ ደግሞ ከረንና ቦጎስን እንደ ገጸ-በረከት ጋዜጠኛው ጳውሎስ ኞኞ እንደ ጻፈው እንደ ገጸ-በረከት ለጣሊያን መንግሥት ማስረከቱን እነሱ መርጠዋል።

ጄኔራል ባራቲየሪ የጣሊያን ጦር ዋና አዛዥ ይህን ተመልክቶ ሌሎችንም ግንዛቤዎች ከግምቱ ውስጥ አስገብቶ ፣ ኢትዮጵያን ወሮ ነጻነቱዋን ገፍ ያንን እሱ እንደአለው „ንጉሠ ነገሥት ነኝ የሚለውን ምኒልክ የሚባለውን ሰው ከብረት በተሠራ ቅርጫት እንደ ዱር አውሬ እጅና እግሩን አሥሮ በሮም መንገድ ላይ ለተሰበሰበው ሕዝብ

የምሥራቹን እየጎተተኩ አቀርባለሁ...“ብሎ እስከ መጨረሻ ድረስ ይህ ሰው እንደሄደም መገንዘብ ይቻላል።

ምኒልክን በብረት ቅርጫት በቀፎ ውስጥ የተመኘ ሰው -ያውም ደግሞ በሮም መንገድ ላይ በሰንሰለት ለመጎተት እቅድ ያወጣ ሰው- ለሌቹ ተራው ሕዝብና ለመሣፍንቶቹ ምን እንደተመኘ መገመት አያስቸግርም። እንግዲህ ምኒልክ ይህን አይቶ ነው ይህንንም ሰምቶ ነው ግሩም የሆነውን ፖለቲካውን የቀየሰው።

የዱሮውን የሮም ኢምፓየር ግርማ ሞገስ ለማስመለስ አርፍዳ የተነሳቸው ጣሊያን እንደ ኢትዮጵያ ያለች „ትንሽ“ ጭዳ አገር እንደምንም ብላ ፈልጋ አግኝታለች። ይህንን የይገባኛል ፍላጎት ቀደም ሲል በርሊን ላይ በተካሄደው አፍሪካን የመቀራመጥ ጉባዔ ላይም አንስታለች።

ሮም -ጥንታዊት ሮም- ያኔ በአውሮፓና በሌላው ዓለም በምትፈራበትና በምትከበርበት ዘመንና ጊዜ ድል የመታቻቸውን አገር መሪዎች በብረት ሰንሰለት አሥራ በሮም መንገድ ላይ እንደ ጥሎሽ ትጎትታቸው እንደነበር መጽሐፍም ላይ በላይብረሪ በፊልም ቤት ጊዜ ያለው ሰው ይህን ነገር ሊመለከት ሊከታተል ይችላል። በዘመናቸው ሮማውያን ፈረንሳይንና እንግሊዝን ጀርመንና ግሪክን ...ስላቭንና ባልካንን ባሪያ እድርገው መንገድ ላይ ነድተው አዋርደው እነሹ ገዝተዋል።

ያንን ነበር እንደገና እነሱ ከአንድ ሺህ ስንት መቶ አመት በሁዋላ ተመልሰው ተቋቋመው -በገዛ ድካማቸው ተከፋፍለው ተበታትነው የወደቁት- ለዓለም ሕዝብ እንደገና ለማሳየት የፈለጉት።

ሮም ሁሉን አዋርዳ የእርሻ መሬቱን ቀምታ ወርሳ፣ ከብቶቹን እየናዳች ህዝቦቹዋን ስትቀልብ ያኔ እላይ የተጠቀሱት አገሮች የዛሬን አያድርገው ዝም ብለው ያዩዋት ነበር።

ከሁለት ሺህ አመት በሁዋላ „ሥልጣኔና ትምህርትን፣ ባርነትንና ድህነትን ከኢትዮጵያ አጠፋለሁ „ (በዚህ መፈክር ነው ሌሎቹ የአፍሪካ ግዛቶች የተያዙት በእንደዚህ ዓይነቱ ጥሪ ነው አሁንም አንድ አገር የሚወረረው ...) ይህን ለኢትዮጵያ አመጣለሁ ብላ በአለፈው ክፍለ-ዘመን ጣሊያን ወደ ኢትዮጵያ የመጣችው። ይህንንም “የሮም ሥልጣኔ አዋጅ” ሕዝቡ አጨብጭቦ እንዳይቀበል እንቅፋት የሆነውን ንጉሥ „በብረት ቅርጫት አሥሬ ማን እንደሆንኩ አሳያለሁ „ የሚለውም ዛቻ - የዱሮውን የሮም በላይነትን በተዘዋዋሪ ለአውሮፓያኖች ዞር ብለው እንዲያስታውሱት- በተዘዋዋሪ መልዕክቱን እንዲያዳምጡት የተደረገው።

ምኒልክንና ጣይቱን መኮንንና ጎበናን፣ገበየሁንና መንገሻን፣ዳርጌንና ወሌን አሉላንና ባልቻ አባ ነፍሶን እና... (ጀግኖቹ ቆጥሮ መጨረስ አይቻልም) በብረት ቀፎ ወደ ሮማ

አሥሮ ለመውሰድ የተመኙት የጣሊያን ጂኔራሎች በአንድ ቀን በተካሄደው ጦርነት አድዋ ላይ እነሱም ከነሕልማቸው ጭምር ተንኮታኩተው እንዲወድቁ የተደረገው።

ያ ምኒልክን በብረት ሰንሰለት ያለው ጂኔራልም ወታደሮቹን ሜዳ ላይ በትኖ የራሱን ነፍስ ለማዳን ሸሽቶ አሥመራ ገብቶአል።ይህ ሰው ሸሽ ተብሎም የሁዋላ ሁዋላ የጦር ፍርድ ቤት ቀርቦ ፍርዱን የተቀበለው።

የምኒልክ ጉዞ በተለያዩ እቅጣጫዎች እነዚህ ሁሉ ፈጠራ ሳይሆኑ - የታሪክ ጸሓፊዎች ተስማምተው እንደሚሉት- በደንብ የተመዘገበ ታሪክ ነው። እነዴት እንደነበር ብሎ መለስ ብሎ መመልከቱም ለማንም ሰው ጠቃሚ ነው።

አንደኛው እስከ አሁን ድረስ በብዙ ጸሓፊዎች ዘንድ ትልቅ አተኩሮ ያልተሰጠው የምኒልክ እና የምኒልክ አማካሪዎች በዚያን ዘመን -ይህን በደንብ አላምጦ መዋጥ ያስፈልጋል- ለፕሬስ የሰጡትን ትልቅ ሚና እንደገና መመልከት ጠቃሚ ስለሆነ ጥሩ ነው።

ስለመጀመሪያው የኢትዮጵያ ጋዜጣ ስለ አእምሮ ምስረታ እይደለም አሁን ወደ መጨረሻው ላይ የምናነሳው። ከዚያም በፊት ስለነበሩት በብራናና እና በበሬ ግንባር ላይ ስለ ሚጻፉት፣እነሱንም ስለሚመዘግቡት ጸሓፊ ትዕዛዞችና ካህናት ጉዳይ እነሱም ስለ ነበራቸው „የአመለካከት ነጻነትና አቀራረባቸው ስልት“ አይደለም አሁን ወደመጨረሻው ላይ ለማንሳት የተፈለገው።

የንጉሠ-ነገሥቱን የጦር ሠፈር ስንመለከተው (ስለ ጣሊያኖቹ መንደር ሌላ ጊዜ እናነሳለን) ምኒልክ „እኔ ብቻ አውቃለሁ እናንተ ግን ዝም ብላችሁ አርፋችሁ ትዕዛዜን ተቀበሉ“ የሚሉ መሪ እንዳልነበሩ አንረዳለን።

ሰውዬው „ምክርን“ የሚመርጡ ለምክር ትልቅ ቦታ የሚሰጡ ብዙ ከመናገር የሰውን ሐሳብ የሚያደምጡ፣አዳዲስ ሐሳቦችን የሚያስተናግዱ የሚያመዘዝኑና ከዚያም በተገኘው አዲስ አመለካከትና አስተሳሰብ ከዚያ ተነስተው „ፍርድ“ መስጠትን የሚያስቀድሙ ናቸው። የሚያስቸኩል የሚያንቀዠቅዡ ነገር ስለሌም እንደገና አሰላስሎ ለመመልከት ነገርን ማሳደር የሚመርጡም መሪ ናቸው።

በአንድ በኩል ይህ ነው ችሎታቸው የአገሪቱን መሣፍንትና መኳንንቶች፣የጦር አለቆችንና ካህናትን ሰፊ ዕውቀት ያላቸውን የአገሪቱን ሊቃውንቶችንና ሊቀ-

ሊቃውንቶችን፣ ወይዘራትና የቤት እመቤቶች ሳይቀሩ ፣ ወይ በቡድን ወይም ደግሞ ተራ በተራ በነፍስ ወከፍ እየጠሩ የሚሰነዘሩትን ሐሳቦች እያዳመጡ መላ የሚመቱት ጥሩ ንጉሥ አድርጎአቸዋል።

በሌላ በኩል ከፈረንሳይና ከሩሲያ ከአርመንና ከግሪክ ከጀርመንና ከአስተራያ -ከሲዊስ የመጡ መልእክተኞች ይሁኑ፣ ነጋዴ መንገደኞች ወይም ተቀጥረው የሚሰሩ አማካሪዎችን እየጋበዙ የእነሱንም አመለካከት የሚያዳምጡ ሰው ወጥቶአቸዋል። ሌላው ቀርቶ ከእራሳቸው ከጣሊያኖቹ ጋርም እስከ መጨረሻው ሰዓት ድረስ ይነጋገሩ ነበር።

አዚያው ላይ እያወቁ መሣፍንቱንና መኳንንቱን በእሳቸው ላይ ለማሸፈት በድብቅ ከራሶችና ደጃዝማችቻቸው ጋር የሚገናኙትን ባለ-ሙያዎቻቸውን „...እስቲ ጣሊያኖቹ ምን እንደሚሉ አዳምጡአቸው“ ይሉም ነበር።

“ለመኮንን ምኒልክን ከከዱ ሐረርን በንጉሥነት፣ ለሚካኤል ወሎን ለዳርጌ ሸዋን ለተክለ ሃይማኖት ሰሜንና በጌምደርን ለመንገሻ ደግሞ የንጉሠ-ነገሥት ዘውዱን እንሰጣችሁታለን...” ብለው እንደሸነገሉአቸው እንደሚሸነግሉአቸው ምኒልክ እያውቁ “በርቱ አዳምጡ ይሉአቸው” ነበር።

ቢጨንቃቸው ጣሊያኖቹ አንድ ቀን ወጣቱን የአውሮፓ ተማሪ የራስ ዳርጌን ልጅ ፣ ልጅ ጉግሣን ከትምህርት ቤት ጠልፈው እሱን ለማንገሥ ወደ አደዋ አምጥተው ጦሩን ለመበተን የማይሆን ሙከራ አድርገዋል። ይህንንም የምኒልክ የጦር ሠፈር በደንብ ያውቀዋል።

የምኒልክ ችሎት አስቦበት (ነገር እናሳጥር) ጣሊያን ከምሽጉ አውጥቶ አውላላ ሜዳ ላይ ለመምታትና ለመቅጣት ሁለት ምሥጢር የያዙ “መሰረተ ቢስ ወሬዎችን” በጥንቃቄ የጣሊያን ጀሮዎች እንዲገቡ አድርገዋል።

አንደኛው ንጉሥ ምኒልክ ከአገራቸው ከወጡ በሁዋላ በረጅሙ አድካሚ ጉዞ በየዱሩና በየገደሉ መንከራተታቸው “በጠና ክፉኛ ታመዋል። ራስ ወሌም ሳይታሰብ በድንገት ሞተው ከዚህች ዓለም ሕይወታቸው አልፎአል” የሚል ሲሆን “ወታደሩም የኢትዮጵያ ዘማች ጦር” -ያኔ በያለበት ስንቅና ቀለብ በጎተራ የትም አልተቀመጠም- “የሚበላው አጥቶ ረሃብ ገርፎት ለዝርፊያ በሁሉም አቅጣጫ ወጥቶ ተበትናአል። ስለዚህ ጊዜው አሁን ነው..” የሚለው አጓጊ ዜና ይጨመርበታል።

በአናቱ „ክረምቱ ሳይገባ ወንዙ ሳይሞላ ወደቤታቸውና ወደግዛታቸው መመለስ የሚፈልጉ መሣፍንቶች ምኒልክን ጥለው ከድል አድራጊው ከሮማ መንግሥት ጋር አብረው ለመቆምና አብረው የበላይነቱን ተቀብለው ለመሥራት ስለአሰቡ ጦርነቱን እባካችሁ ቶሎ ክፈቱና ገላግሉን እኛም ዞር ብለን ከእናንተ ጋር ተደባልቀን የምንልክን ጦር ብዙ ደም ሳይፈስ ከውስጥ ሆነን እናንተ እየገፋችሁ ስትመጡ እንበትነዋለን...“ የሚል “ዕውነተኛ ” መልዕክት የያዙ ሁለት መልእክተኞች በሰውር ወደ ጣሊያን ምሽግ (በመሣፍንቱ ስም) በመላክ ” አዲሱን ሤራ ፍላጎታቸውን ” ይገልጹላቸዋል።

ሦስት ቀን በመሉ በረሃብ ተጠብሶ አንዲት ጠባቂ የሌላት ትንሽ ጠቦት በግ እንዳገኘ ጅብ የጦሩ አዣዥ ጂኔራል ባራቲየር ዘሎ የዚህን ወሬ ቀንድ ይነክስና ለወራት የመሸገበትን ካምፕ ጥሎ ወደ አደዋ ሜዳ ይወርዳል።

“ሣራው” ይሰራል። እዚያም አንዱ እንዳለው “... አፈር ድሜውን” እሱ ለጥቂት እግሬ አውጭኝ ብሎ ሲያመልጥ “እሱ የሚመራው ጦር ይበላል።” ይህ ዜናም ዓለምን በአንዴ ያዳርሳል።

በጣሊያኖች ጥበብና በእነሱ በንቀት ላይ በተመሰረተው ብልሃትና ዘዴ ይህ -በድል አድራጊው በጥቁር አፍሪካ ጦር የመመታታቸው ዜና- ዓለምን በምንም ዓይነት አያዳርስም ብለው እነሱ ገምተው ነበር።

ግን ለዚህ-ይህ ነው የመዝጊያችን ነጥብ- ኢትዮጵያኖች አውጥተው አውርደው እነሱም እንደ አቅማቸው ደግሰው የሚከተለውን መልስ አዘጋጅተው ጠብቀው ነበር። እሱም በዘመናዊ አነጋገር የሐሳብና የሥነ ልቦና ጦር የሚባለውን ስም ያተረፈው መንገድ ነበር።

ስለዚህ ነገር በሰፊው ተጠቅሶ ባለመጻፉ አሁን ይህን ነገር ለመጀመሪያ ጊዜ የሚያከታተሉ ሰዎች አዲስ ይመስላቸዋል እንጂ ጋዜጠኛው ጳውሎስ ኞኞ እግዚአብሔር ነፍሱን ይማረውና በዘመኑ ተናዶ አንስቶታል።

ለማስታወስ።

የአደዋን ዘመቻ ለማክሸፍ አጤ ምኒልክ ሦስት አብይ እርምጃዎችን የሁዋላ ሁዋላ የማይቀር ነገር ነው ብለው - ይህም ለአገሪቱም ለኢትዮጵያ፣ ለእሳቸውም በታሪክ ፊት የሚጠየቁበት ስለሆነ መጪውን ሁኔታም ተረድተው፣ (ወጣ ወረደ ለማንም ሰው ቢሆን የመኖርና የአለመኖር ጥያቄም ስለሆነ -ምናልባትም ነገሥታቱ ሲነግሱና ቅባ ቅዱሱን ተቀብተው ዘውዱን ሲደፉ በጀርአቸው ካህናቶቹ አንድ ነገር ተናግረዋቸው ሊሆን ይችላል...ምን ይታወቃል ?- ወይም የፖለቲካ ችሎታ ?... ሌላ ጊዜ ግን በእርግጥ በዚህ ጉዳይ ላይ እንመለስበታለን) እሳቸው “ አጤ ምኒልክ እምዬ ምኒልክ” ወስደዋል።

አንደኛው -ይህ ነው ምኒልክን ከቴዎድሮስም ሆነ ከዮሐንስም የሚለያቸው አንድ ነጥብ- “በይገባኝል ጥያቄ በየአለበት የሚበጣበጡትን መሣፍንቶች አንድ ሳላደርግና እነሱን ሳላሰባሰብ ጦርነት ማንም ይምጣ ማን ከፍቼ ላሸንፍ አልችልም ” ብለው በማሰባቸውና ለዚያም መፍትሔ በመፈለጋቸው ነው።

ለዚህም ነው ፣ በእርግጥም በምኒልክ የግዛት ዘመን በእሳቸው ሥር “...ጦር አንስቶ የተዋጋቸውንም አንከባክበው ቁስሉንም አክመው አብረው በልተውና ጠጥተው ሸመው ሸልመው...ግዛቱን ወይ ለእሱ ወይም ለልጁ ሰጥተው...እንደ ልማዱና ባህሉ እንደ ወጉና ሥርዓቱ እንዲያስተዳድር ግን ደግሞ መልሶ ከድቶ ከሌላው ጋር ቆሞ

እንገረኛው እንዳይወጋቸው አስጠንቅቀው“ ከሁሉም ጋር ተከባብረውና ተቻቻለው ኑረዋል።

በዚህም ብልሃት የውጭ ጠላትን ተንኮል አክሸፈው መያዣና መጨበጫ አሳጥተዋል። ሁለተኛው የምኒልክ ብልሃት እንደ ሚቀጥለው እንደዚህ ነው። ሌላው የአውሮፓ ኃያላን መንግሥታት ከጣሊያን ተሻርኮ በቡድን ወይም በነጠላ እንዳይወጋቸው ከጦርነቱ በፊት ሳይሆን ከጦርነቱ በሁዋላም „የጣሊያን ምርኮኞችን ሲከባከቡ፣የሞቱትን ሲቀብሩ፣ወደ አገራቸው ለመመለስ የሚፈልጉትን ወይም ከዘመዶቻቸው ጋር በደብዳቤ ለመገናኘት የሚፈልጉትን...እኔ ይህንና ያንን ለማድረግ ዝግጁ ነኝ ...“እያሉ ለተለያዩ የአውሮፓ መንግሥታትን ለቫቲካን ጳጳሳት ጭምር የሚጽፉትን ደብዳቤ ዛሬ ስንመለከተው በዲፕሎማቲክ የአሰራር ዘዴ ንጉሡ የሚጫወቱትን ጨዋታ -ይህ ደግሞ ብልጣብልጥነት ሳይሆን ከልብ የመነጨ የፖለቲካ እርምጃ (መቶ አመት ይበልጠዋል)ይህን መመልከቱ በጣም እጅግ በጣም የሚደነቅ ነው።

ሦስተኛው እኛን አሁን በነጻ የኢንፎርሜሽን ልውውጥ ዘመን ያደግነውና ያሳለፍነውን ትውልድ የሚገርምና የሚያስደንቅ የአባቶቻችን ሥራ ነው።

ምንድነው ያደረጉት?

ጦር ሜዳ የሆነውን ነገር፣...የተገኘውን ድል፣...ከጣሊያን ጄናራሎች ጋር በፍጥጫው ጊዜና ሰዓት የተደረገውን ንግግር ሳይቀር፣... ድክመታቸውንና ጥንካሬአቸውን፣... ሽሽታቸውንና ውድቀታቸውን፣ስለተማረኩት ወታደሮች፣ስለ መሣሪያ ክምችታቸውና ስንቱ በእጃቸው ላይ እንደወደቁ ሳይቀር አንድ በአንድና፣ተራ በተራ እራሳቸው አጼ ምኒልክ እና ግራዝማች ዮሴፍ በሌላ ሰው ስም በዚያ መልክ እየጻፉ ወደ አዲስ አበባ እየላኩ (ይህ ነው ችሎታቸው) እዚያ የሚገኙትን የውጭ አገር ዲፕሎማቶችንና ተወካዮችን በጦር ሜዳ ከዚያ በተገኘ ዜና በየጊዜው እነሱን ይመግቡአቸው ነበር። „... ፊውዳል ፊውዳል ምንም የማያውቁ መሐይም ፊውዳል ... የሚለው ቀባጣሪ ዛሬ ይህን ሲሰማ „ አንዱ ወዳጄ እንዳለው „ እንደተለመደው የአማራ ፈጠራ ነው ሊል ይችላል።“ ግን አይደለም። ዕውነቱ እንደሚቀጥለው ነው።

እነሱም ይህን የመሰለ ዜና የሚደርሳቸው የዓለም መንግሥታት አምባሳደሮች በተለይ የፈረንሳይና የሩሲያው ተጠሪዎችና ዲፕሎማቶች፣ የደብዳቤውን ይዘት እየገለበጡ፣እያጣፈጡና እያሳመሩ፣ወደ ፓሪስና ወደ ሞስኮ ወደ ለንደንና ወደ ጣሊያን ጭምር ለጋዜጣ አሳታሚዎች ይልኩ ነበር።

በዚህ ነው ጣሊያኖች እዚያ „...እየተለበሰሰውና እየተቀጡ፣ጦር ሜዳ ላይ ድል እየተመቱና እየሸሹ...አሸነፍን፣እያሸነፍን ነው...ድሉ ዘሮ ዘሮ የእኛ ነው „ የሚለውን የሐሰት ወሬ በአገራቸውና በአውሮፓ ሲያናፍሱት ፣ኢትዮጵያኖች -ይህን ማን ያሳሰበውን ጨዋታ እነሱ በየጊዜው በሚልኩት ዜና እየተከታተሉ ያኔ ያጋልጡት፣ያጋልጡትም የነበረው።

ይህ ነው እንግዲህ እኛን ዛሬ ቁጭ ብለን ያለፈውን ታሪክ የምንከታተለውና የምናየውን ሰዎች በመጨረሻው „...እነዚያ ምንም የማያውቁት -በነጮቹ ፕሮፓጋንዳ የተባሉት ገና መገራትና ሥልጣኔ የሚባለውን ነገር ከክርስትና ሃይማኖት ጋር ከእሱም ጭምር መማር አለባቸው የተባሉት አሕዛብና አውሬ ኢትዮጵያኖች - ...“ በዘመናቸው የሰሩት ሥራ።

ምኒልክና አባቶቻችንና እናቶቻችን ጭምር አንድ ላይ ሁነው ኢትዮጵያን አመቻችተው ለሚቀጥለው ትውልድ አስተላፈዋል። ሌላው ቀርቶ የምኒልክ ሞት ኢትዮጵያን ለመያዝ ለአስፈሰፉት ኃያላን መንግሥታት በር ይክፈታል ብለው አባቶቻችን ያንን ሰዓትና ጊዜ ለእኛ እና ለአገሪቱ ደህንነት ሲሉ ደብቀዋል።

ምኒልክ አዲስ አስተዳደርን፣ ዘመናዊ ትምህርትን፣ጥበብና ዕውቀትን፣ሕክምናና ቴክኒክን፣በተለይ ከቅኝ ግዛት እኛን አድነው ወደ ሃያኛው ክፍለ ዘመን አስገብተዋል።

እርግጥ ኤርትራን በነበረው የሚሊተርና የጊዜው ችግር -ረሃብ ነበር፣ክረምት ገብቶ ነበር፣ሁሉንም ማጣት ነበር- ንጉሡ ምኒልክ ያን አካባቢ ለማስመለስ አልቻሉም ነበር።

ኤርትራ ግን አቶ ዘውዴ ረታ እንደ ጻፉት በአጼ ኃይለ ሥላሴ ብርታት በኢትዮጵያ ዲፕሎማቶች ጥረት፣በዓለም አቀፉ ውሳኔ ተመልሳ ከእናት አገሩዋ ከኢትዮጵያ ጋር እንደገና “ተዋህዳለች።” ተመልሳም ይህች አገር የዛሬ ...አመት

ተገንጥላለች።ተገንጥላም የአንድ ሰው አምባገነን መዳፍ ውስጥ- በዚህ ላይ ስምምነት አለ - ይህቺ አገር ገብታለች። „...ነጻነት ወይስ ባርነት“-ጥያቄው ያኔም አሁንም እንዳለ ነው።

ዳግማዊ ምኒልክ „ባርነትን አጥፍቶ እኛን ከነጮች ባርነት አድኖናል።“

ጊዜው አሁን ከዚያ „ከየሃያኛው ክፍለ-ዘመን መጨረሻ ዕብደት“ በሁዋላ „የሣልሳዊ ምኒልክ ጊዜ ነው።“

እሱ ደግሞ „ዘውድ የደፋ ቅባ ቅዱሱን የተቀባ የአንድ ንጉሥ ኢትዮጵያ ወይም የአንድ ድርጅት ኢትዮጵያ ...“ ሳይሆን ለተወሰነ ጊዜ ብቻ እንዲያስተዳድር በሕዝብ የተመረጠ፣ ተቀባይነት ያለው አስተዳደር ማለት ነው። „ሣልሳዊ ምንልክ“ ደግሞ ፣እንሰብሰብውና ሓሳባችንን ሸብ አድርገን እንዘጋው፣ ...አንተም እሱም፣እሱዋም፣ያቺም- ሕዝብ ከመረጣችሁ ያውላችሁ መንገዱ- ማንም የኢትዮጵያ ዜጋ ለአጭር ጊዜ ኃላፊነቱን የሚቀበልበት ጊዜና ዘመን ማለት ነው ።

አቶ አሰፋ ጨቦ አንድ ጊዜ ተገርመው የዛሬ ሃያ ወይም ሃያ ሁለት አመት ገደማ አገራቸውን ጥለው ወደ አሜሪካን አገር ሳይገቡ በን ከተማ ላይ አንድ ነገር እኚህ ሰው

....አማራ፣ ትግሬ፣ ኦሮሞ፣አፋር፣ጉራጌ፣ሱማሌ፣ኤርትራ፣ኩናማ...ነፍጠኛ የሚባለው ፈሊጥ ያኔ በዚያ የኢትዮጵያን ሕዝብ በዚህ መከፋፈል ጌጥ በነበረበት ዘመን... ሰውዬው እንደዚህ ብለው ነበር።

„.... ምኒልክ በገጽተው“ አቶ አሰፋ ጨቦ “... እኔን ይመስላል! ነፍጠኛ! ነፍጠኛ አማራ ...አገር ለቆ ይውጣ... የሚለውን ቃል አልቀበለውም ” ብለው ሐሳባቸውን ሰንዘረው ነበር።

ዕውነትም ምኒልክ ሁላችንንም ኢትዮጵያኖችን – ትርጉሙም ጥቁር ማለት ነው- ጥቁር ሕዝቦችን በሙሉ ይመስላል።ይወክላል።ለእነሱም ሙብት መከበር በተግባር ተዋግቶአል።

በ ዘሥራ ዘጠነኛውና በሃያኛው ክፍለ-ዘመን በሰላም አልጋው ላይ የአረፈ የኢትዮጵያ ንጉሥ ማን ነው ቢባል ምኒልክ ብቻ ነው።

ምን ይታወቃል በሰላማዊ ምርጫ ዘመን ፣ እኛም አንድ ቀን አራትና አምስት ጠቅላይ ሚኒስትሮቻችንን ከእነ ፕሬዚዳንቶቻችን (የክልል አይደለም) አብረን አቁመን አሰልፍን አንድ ቀን -እንደ አሜሪካና እንደ ጀርመን እንደ እንግሊዝና ፈረንሳይ እኛም እነጋብዛቸው ይሆናሉ። እዚያ ላይ ለመድረስ ግን የብርሃን ፍልስፍናን ኢንላይትሜንትን አኝኮ መዋጥ ያስፈልጋል።

ይልማ ኃይለ ሚካኤል